

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

şiiirin *m. yılmaz öner*
lüzumu yok!

şiiirin lüzumu yok!

m. yılmaz öner

Yılmaz Öner, öncelikle “*prodeterminizm*” kuramı ile, özgün bir sistem oluşturmuş bir filozof. Ama o aynı zamanda bir şair. Onun kuramsal kitaplarında da poetik ifadelere rastlamak mümkün. “*Şiirin lüzumu Yok*” onun yayınlamış olduğu tek şiir kitabı, ama bu tek kitapla türk şiirinde kalıcı bir yer edinmiş...

Öner, aynı zamanda başarılı bir şiir çevirmeni, Brecht, Enzensberger ve diğerlerinden yaptığı çeviriler hala keyifle okunuyor. Hermann Hesse’den yaptığı “*Sidharta*” .ve “*Step Kurdu*” çevirilerinde de şiirsel bir tad var. Shakespeare’den yaptığı “*Macbeth*” çevirisi hala günışığına çıkmayı bekliyor.

Yılmaz Öner’in henüz yayınlanmamış diğer ürünleri ise, kendi şiirlerinden ve başkalarından Almancaya yaptığı çeviriler...

BELGE YAYINLARI

ŞİİRİN LÜZUMU YOK

M. YILMAZ ÖNER

**Baskıya Hazırlayan
Süreyya Balta**

**Dizgi
Sena Adalı**

**Kapak
Ayrıntı Tasarım**

**Kapak Deseni
Gürdal Duyar**

**Teknik Hazırlık
Yusuf Aslan**

**Baskı/Cilt
Kayhan Matbaası**

**Birinci Baskı
Mayıs 1982**

**İkinci Baskı
Eylül 2003**

M. Yılmaz Öner

ŞİİRİN LÜZUMU YOK

Ayhan Bozfırat'ın Anısına

İçindekiler

Önsöz Şair Yılmaz Öner / **Tamer Erdoğan**, 9

BU VAKİT

- “İki elleriyle bir kılpayı konuştular”, 17
“Güz düşlerime hiç”, 18
Küfür, 19
“Saçınımı çözüyorsun”, 20
Kalafat, .21
Zonk, 22
Sağır Aşk, 23
“Garson masayı da tut biraz”, 24
Deliksiz, .25
Akrep, .26
“Buda’nın tam tersine ürüyor giderek”, 27
“Bir çınar mı eskiyor”, 28
“Biliyorum”, 29
Çelişik, 30
Ateşte Bırak, 31
Çalmasan, 32
“Bir sonbahar yokuşundan aşağı”, 33
Eski Gözağrısı, 34
Bıldırcın Sabahı, 35
“Çökülmüş tarihlerin”, 36

ÇİĞ VAKTİ

Kös, 39

Acıya Sevin, 40

- Künye, 41
“İsyân bu İshak baba isyân bu”, 42
“Gözlerini gözlerime vurma”, 43
“Duraksız bir otobüstür umut”, 44
Kardeşle Beni, 45
“Yorgun sular da bu kaçınıcı”, 46
“Tutuşup bir gök gibi gümbür gümbür”, 47
Kanımızı Kemiren Bir Adaktı, 48
Eylül’de Ağıt, 49
Ağıtsız Kazasker, 51
Keriz, 53
Bre-ziller, 54
“Asarken tüfeğini duvara”, 56
“Düşlerine utandığım”, 57
Er-Azeri, 58
Küf, 59
Suy-u İstimâl, 60
“Müslüman mezarlığı ortasında geçiyor yol”, 61
“Haydi son gençliğim benim”, 63
Değil, 64
“Ve bir bitmek olmasa”, 65
“Çocukların dizkapaklarında secdeye kapanan”, 66
“Bir kendimi yok ederek bir kendime yokuş”, 67
“Düş çubuklarında”, 68
“Hiç parçalanmayan yerde”, 69
“Kül gözlerinde yosun mu bağlıyor dalgaların”, 70
“Yaşlanmak bu yaşlanmak”, 71
“Yeniden ölmümemiş çocuk”, 72
“Hünkar buyruklarında hep benim”, 73
“Esner soğuk istiridyeler”, 74
“Bir damar yüreğimden”, 75
“Gözlerinde kuşkunun uçukları insan”, 76
Görölmüş müdür, 77
“Gözlerine göz duvarları çekme”, 78
“Gülüştün Nisan gibi gelirdi bana ıslak”, 79

- "Bana düşlerini bırakma dedim", 80*
"Bir mazgaldan bir mazgala gözler zulüm", 82
"Rüzgar Rüzgara", 83
"Bir yalnızlığı tutup ellerinden", 84
"Uyan yosun gözlüm uyan bak", 85
"Magyar Bulvarında bir vakitsiz Bükreş", 86
"İçe dönük yazmalıydım biliyorum", 88
"Bir saklambaçı", 89
"Gurur-gurultu yazıtları Gılgamış", 90
Emekli kart Postal, 91
"Emekliye çıkar çıkmaz", 92
"Birikilmemiş topraklara dönüşümüz", 93
"Ben yontulmuş hayal kabuklarına mahkum", 94
"Bırakılmamış elleri düşün", 95
Kefeki, 96
"Bir çakıl geçmişin taşlarına dökerek özlemini", 97
Vardar Suyu, 98
Bir An, 99

Yılmaz Öner'le / **Ragıp Zarakolu**, 101
Arızanın Lüzumu Yok / **Orhan Koçak.**, 106

1928 yılında İst./Bostancı'da doğan **M.Yılmaz Öner** İstanbul Erkek Lisesini (1946) bitirdikten sonra İstanbul ve Göttingen (Almanya) Üniversiteleri Fen Fakültelerinde Matematik ve Fizik öğrenimiyle birlikte, Batının Bilim ve Felsefe ideolojisini (1946-54) inceledi. 1971 yılında yayınladığı *Grundlagen zur Topologie der Zeit* adlı eserinden başlayarak PRODETERMINİZM denilen ve determinist evren anlayışını olasılıkçı (propabilist) temellere dayandıran bir düşünce sistemi geliştirdi. 30 bilimsel inceleme yazdı, ayrıca çeşitli alanlarda 30 çevirisini yayınladı. Oxford'da (1992) ve Türkiye'nin çeşitli Üniversitelerinde (1978-96) konferanslar verdi. Cansız doğayı olduğu gibi, canlı doğayı (insan ve toplumu) da «arızalar karşısında YAŞAR – KALMA OLASILIĞI ölçüsünde *füllleşen* ya da virtüelleşen bir fenomen» olarak yorumladı ve bu yorumları matematiksel kavramlara dayandırdı. Yılmaz Öner'in bazı yapıtları: *Metafizik Şûur ve Matematik-Metafizik Hakkında* (1951), *Grundlagen zur Topologie der Zeit* (1971), *Geleneksel Çin Felsefesi ve Sosyal Karar Teorisi* (1974), *Diyalektik: Olasılık'tan Determinizm'e Doğru* (1976 ve 1993), *Faşizm Üzerine Notlar* (1977), *Canlıların Diyalektiği ve Yeni Evrim Teorisi* (1978 ve 2000), *Şiirin Lüzumu Yok* (1982), *Bunalımın Teorisinin Matematiği* (1983), *Pozitivizmi Eleştirmek* (1985 ve 1995), *Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik* (1990), *İstanbul* (VSA-Verlag, Hamburg, 1990), *Felsefe Sözlüğü* (Alm-Lat Grek-Türk), 1965 (basılacak). *Prodeterminizm* (2000).

Tuhaftır, ben Yılmaz Öner'i önce şair olarak tanıdım. 1980-81 kışydı, Yakub'un şimdi Refik olan Asmalı Mescit Sofyalı Sokak'taki meyhanesinde daha birkaç kişiyle birlikte aynı masadaydık. Bu beyaz saçlı, zeki, esprili, biraz da huysuz adamın bir fırsatını bulup kim olduğunu, öğrencilik yıllarımdan tanıdığım Refik Durbaş'a sorduğumda "Yılmaz Ağbi, şairdir" cevabını vermişti. Aynı gece Yılmaz Öner'in bir vesileyle, masada bulunan arkeolog Alain'e kafiyeyle bir biçimde takıldığına tanık olmuştuk: "Alain, Alain /Hapı yuttun alenen."

Daha sonra müdavimi olduğumuz Yakub'un meyhanesinde görüşmeye devam ettik. O zamanlar Yakub'un meyhanesi hangi akşam gitseniz tanıdığınız, masasına oturabileceğiniz birkaç kişiyi mutlaka bulabileceğiniz bir mekandı. Bankacı Hamit, Türkleşmiş müsevi Robert, emekli PTT memuru ve avukat Sezai, eski tüfeklerden Patriyot Hayati, gazeteci Nurettin Hiçyılmaz, avukat Tunga Ungun (Yılmaz Öner'in deyişiyle Tanga Tunga), avukat Selahattin Bağdatlı, ressam Oktay Günday, heykeltıraş Gürdal Duyar, gemilerde çalışan Turgut, ben, Yılmaz Öner ve Yakub'un o tarihlerdeki tek kadın müdavimi Feyza üç fazla beş eksik genellikle oradaydık.

Bir süre sonra, 1981 sonlarında kendimi Yılmaz Öner'le aynı iş yerinde, **Yurt Ansiklopedisi**'nde buldum. Yücel Yaman'ın bir araya getirdiği bir grup solcu için Yurt Ansiklopedisi, 12 Eylül rejiminin bütün şiddetiyle sürdüğü bir dönemde vaha gibi bir yerdi. En yaşımız 1951 tevkifatı kuşağından Nabi Bey, yaşça onu biraz geriden izleyen Yılmaz Öner ve Gün-

nur Ormanlar, benim kuşağımdan Alpay Biber, Yalçın Sayın, kısa bir süre bizimle olan Masis Kürkçügil, Esat Korkmaz, Önder, Cüneyt Akalın, Alev Er, Kazime Beygirci, daha sonraki kuşaktan Zuhal ve Levent Kayaalp, Sevda, Ahmet Demirel, iki Füsün, Özer, Zeki Coşkun ilk anda hatırladıklarım. Yılmaz önce Masis'in, daha sonra Nuri Akbayer'ın yönettiği tarih bölümündeydi. Hep birlikte Yılmaz'ın deyimiyle *"vilayet vilayet Türkiye'yi"* yazıyorduk..

Yılmaz Öner'in daha önce çeşitli dergilerde yayımladığı şiirlerini bir kitap, eskilerin deyişiyle bir *"şiir mecmuası"* halinde bir araya getirmek hevesi işte bu günlerde ortaya çıktı. Kitabına kendisinden bekleneneği üzere şaşırtıcı bir isim vermişti: ***Şiirin Lüzumu Yok***. Kendisini baskı provalarını tashih ederken hatırlıyorum. Kapak konusunda bir süre tereddüt ettikten sonra semazenlerden ve bir maden ocağı görünümünden oluşan iki bölümlü bir kompozisyonda karar kılmıştı. Arka kapakta ise Gürdal'ın çizdiği hoş bir Yılmaz Öner portresi yer alıyordu. Mayıs 1982 basım tarihini taşıyan bu nüshayı şimdi elimde tutarken heyecanlanıyorum.

21 yıl aradan sonra yeniden okur karşısına çıkan bu şiirlerin şairinin, Göttingen'de matematik, fizik ve felsefe okumuş, *"pro(babilist) - determinizm"* adını verdiği özgün bir kuramın sahibi bir bilim felsefecisi, Aydın Çubukçu'nun nitelemesiyle *"Kendisine ait felsefi bir sistemi olan tek Türkiyeli filozof"* olması bazılarına tuhaf gelebilir. Ama bunda yadırganacak bir şey yoktur, şiir sanatı da tıpkı matematik ve felsefe gibi soyut düşünme yeteneğine ihtiyaç gösterir. Yılmaz Öner'in kendisi de ***Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik*** adlı çalışmasında W. Benjamin'den yaptığı bir alıntı aracılığıyla *"Matematiksel bir konfigürasyonun, daha doğrusu yaratığın şiirsel bir yaratıktan farksızlığına"* dikkat çeker.

Şiirsel yaratık ilkin şiir kavramının ulaşabileceği sınırları belirleyen bir kavramdır. Şiirsel yaratık, estetik inceleme kategorisi olarak biçim - malzeme şemasından esaslı bi-

çimde farklıdır, şöyleki şiirsel yaratık - Biz burada Zaman Enlemi ve onun üstüne kurulu matematiksel konfigürasyonlar diyelim. Y.Ö- biçim malzemenin estetik temel birliğini kendi içinde korur ve ikisini birbirinden ayıracak yerde, onların kendi içlerindeki gereken bağlantıyı bir kalıp gibi kendi bağrında kurar... Şiirsel yaratık, biçim ve malzemenin birliği içinde şiirin kendisiyle en önemli karakteristiklerinden birini paylaşır. Şiirsel yaratık sanatsal organizmanın temel yasasına göre kurulmuştur.

Yılmaz Öner'in bilimsel bilgiye olan ilgisiyle sanatsal yaratıya olan ilgisi onda bir parçalanmaya yol açmaz, aksine birbirini tamamlar. Onda her zaman söyleyecek sözü olan birinin heyecanı vardır. Mesela **Canlıların Diyalektiği**'nin önsözündeki şu satırlar ne kadar heyecanla yüklü, ne kadar şiirseldir:

Nasıl geldikse bir hışımla dalkılıç, nasıl ölçtükse tımarı zeameti, ekini tırpan tırpan, arşın arşın kubbeleri ve kalyonların su kesimini...

Ama yalnızca şiirseldir, şiirin kendisi değil. Şiirin kendisini, **Şiirin Lüzumu Yok**'taki

Ve mahrem bir ikiliği
Bir tüfek gibi gelincik saplarından
Boyunlarına astılar

gibi dizelerde buluruz.

Öyle sanıyorum ki **Şiirin Lüzumu Yok**'taki şiirler, Yılmaz Öner'in "söz"ünün, ifadenin en yoğun biçimi olarak şiire ihtiyaç duyduğu bir uğrağıdır.

Ve yine öyle sanıyorum ki Refik Durbaş için Yılmaz Öner, hala yalnızca bir şairdir.

Tamer Erdoğan

***İlkin dolap ve beygirdi iktisat
Derken beygir öldü kaldı dolap***

BU VAKİT

*Seni seninle paylaşacağım diye
En büyük
Ben miyim hayalperest*

İki elleriyle bir kılpayı konuştular
Uzak gözlerle yaşamak doğumdu
Sevmek bırakılmıştı
Bırakılmıştı yarın
Bir hiç kadar anımsanmaya usanılmaz
Bir hıncı paylaşmaya tedirgin
Ve mahrem bir ikiliği
Bir tüfek gibi gelincik saplarından
Boyunlarına astılar

Güz düşlerime hiç
Vaktinde gelmedin ki
Biraz çağla getir
Avuçlarında biraz gök ve ateşe çalan
Geçmiş köknar tutkuyu yaşamak
Hangi baharında söner
Hangi baharında düşünmez bu usanç
Pembe değil ucuz değil
Kavgayı paylaşmaya
Kaç fidan döl vermez

KÜFÜR

Ben donuyorum
Ben iliklerime kadar çabuk
Hınçlarımı getir
Ölmeyi unutuyorum
Biraz kum
Ve kavruk saatlerimde güneşleniyor
Beklenmeyen
Bir küfür gibi ağlama
Ne olur

Saçını mı çözüyorsun
Bırak
Biraz da beynini çözsen
Ah, öyle ya hep
Bu sarmaşıklar bizi deli etti

KALAFAT

Doldukça sızdırır Őu kafan tıka basa
Bir kalafatlık can
Bir mangallık ateş, harcama
Yüregini küle bas
Fırlat Őu leŐi omuzlarından
Haydi, tut sinirlerinin ucundan biraz
Yatamadığın Őu kadın, Őu beyin..
Bırak
Çimdiklesen bir duysan
Cinsel organ gibi soyunsan
Hücrelerine tek tek
Göğsünde kaç barbut çakar
Üç dakika ötesine kim bilir
Kaç adım atar yaşamak

ZONK

Ananı ne diye sormuyorum
Babanı niye, bilmem ki
Ben geçmişten geliyorum geleceğe doğru
Olmayacak
Çocuğumuzu seviyorum
Nasıl olsa olmayacak
Erken ve bunak oğlumuzu
Yaşanmamış sancılara adıyorum

SAGIR AŞK

Bir kuyruklu yıldız
Parçalayarak çiftleşiyordu kendini
Unutulmayı özlüyordu
Hep uzay salt ve hareketsizdi
Sağır bir çığlık gibi düştü aşk
Elle dokunulmaz yörüngelerinde asalak
Bir geçmişin üstüne
İntiharını döküyordu son
Durakta beklenen telâş
Ve bebekleriyle hacamat edilmişti göz
Sorguya kim çekiyordu
Kaç kez doyumunu
Kim kezzapla paylaşıyor

Garson masayı dar tut biraz
Her zamanki gibi
Ölmekliğimi getirme
Bir sürgünden mi dönüyor gözlerin ne
Bu yeni doğum
Sahillerine vuruşum
Götürme

DELİKSİZ

O kadar çamaşır değil sevilmemek
Ya da kaç kez unutabilirsin ıslak
Bir tümdengelimdir ağlamak
Çek pijamalarını sivil .
Boşluktan hoşlanmıyor doğa seveceksen
Deliksiz uyuyan kim

AKREP

Bir saat kimliğini iki kez vurur
Ya sokabilir kendini akrep
Ya da kovansız öldürebilir seni yel

Buda'nın tam tersine ürüyor giderek
Ben olma olasılığı benim

Başkası değil
Bir ırmak mı boşaltıyorum asimptotik
Yaklaşıyor muyum çağlıyor nereden
Geri dönmeyeceğim kesin
Bu yamaçtan bakışım yapayalnız
Ve nükleik

Öğrenebildim mi
Bildin mi bu aynadan öfkeyle kovaladığımı
Kendime

Kovalandığın sokak sokak
Döküldüğüm bu ırmağın içine
Ve sahillerine vuruşum bilerek
Kendim mi

Bir ınar mı eskiyor
Pancurların arasından
Bir eski zaman karyolasının
Anılarıyla yorgunum
Derin bir gölgeye uzanıyorum
Gözlerinin ucunda
Ve ilk gülümseyişı dudaklarında
Buda'nın

Biliyorum
Bu iş bir yarını öldürmekle biter
Hep o parçalanmış geceyi anıyorsun
Hiç bir şeye artık
Hiç bir yenigüne başlayışım
Tekin değil
Alışılmış bir madalya gibi tutmuşum ellerini
Bir zafer gibi kirlenmiş, biliyorum
Gözlerine bakışım
Kahpe, şalgam ve şımarık
Biliyorsun
Söyledim sana sevdiğimi
Yüreğini ellerimden çek

ÇELİŞİK

Fısıldaşarak titriyor içinde bu fânusun
Kâfur bir hidrojen çift kan

Ve ter

Bu sarmaşıklığımız neden
Neden şu çiftleşilmemiş türküyü
Kulaklarımdan çeksen
Nötronlar bu işten habersiz

Ve sıcak

Üşüyerek seviyor umudu bir karanfil
Üç tomurcuklu en güneş
En kızılkor ve köründe gecenin
Denizlere açılıyor
Hiç beklenmedik

ATEŞTE BIRAK

Soyunuyorum sana aşk
Soyundum işte
Bıkılmış bir acının gölgelerinde
Yeniden üşümek mi
Hisar bahçelerinde mor leylâk
Sandığım can
Gecelerde yalan söylemek mi kendine
Boşalt şu çoğaltılmış mermileri
Yine suzinâk
Bir gazap gibi harlıyorsun sevgini
Ateşte bırak

ÇALMASAN

Bir aşk kaç kez düşlenebilir
Sedir ağaçlarını yakarak
Egeyi ateşe çalarken Delos
Adalar ve dudaklarında kâhin
Gözlerinde ilk kez parçalanıyor
Mavi bırak ellerini
Avuçlarını yüreğimde bırak
Ve yakılmamış binlerce ağı a
 Çalmasan eskimiş tellerimi
 Çalmasan yalnızlığımı
Martılara üşüşen şu çırpınışlarda ara

Bir sonbahar yokuşundan aşağı
Denize doğru
Kaskaranlık hani
Hiç konuşulmayacak yerde
Sulara bakmak var ya
Öyle özlüyorum işte
İsimsiz ve gömülmeyeni
Kükreyip deryaları
Bin yıldır püsküren bezgin
Doğmak için yeniden mi
Hiç beklenmedik ölümü

ESKİ GÖZAĞRISI

Gözlerine dayanamıyordu doymak için
Ellerinden tuttu
Saçları çözüün ve küstah
Gerilmiş alnında
Uzun bir yelkovan koşuyordu
Gözleri bitmiyordu
Organlarında tüneyen bir akrep
Isırarak gördü dünyayı yeniden
İçine yaşamak kapanıyordu
Gözleri
Gözlerini yaşamak
Bitmiyordu

BILDIRCIN SABAHİ

Dönülmez yalnızlığı çitirıyor
Bin soluk çırpıntısından dönen
Gece ben miyim
Gözlerin gözlerime düşünce
Bırakır dikenlerini şafak
Bırakır seslenilmeyeni
Murmansk, Murmansk adın ne senin
Denizlerinden kalkıp kıyılarıma vuran
Beklenmedik
Ve bildirgin dudaklarında kılcal
Bir soygundur avurtlarıma çöken
Bir kâbus saydam aralıyor unutulmayı
İpışıl
Gözüçlerinde bir sicim

Çökülmüş tarihlerin

Özlem bahçelerinde sen miydin

At binen bin kavruklu ovalarda

Kılcal günü bin dertten çözen

Sen miydin

Bitimsiz bir yamacı tırmanıyorum

Sen misin bir geceyi isimsiz geçen

Bir ağlamayı ikiye bölen alımsız

Sen misin duraksız kadın

Bu bir hıncın ikiye bölünüşüdür

Unutma

Çeşmelerinde sebil buluşuyorum

Tut ki bir ağacından zeytin düşmedi

Titreşmedi ıslak perçemin, tut ki

Bir yayladan geçiyoruz düşünülmeyen

Tortulanır yürekte tut ki

Kıraç bir uzantı ufukta bitişmiyor

Tut ki devşirilmiş bir muvakkithane sabahında

ölmüşüz

Ulaşılmayan yerde ve hiç beklenilmeyen

ÇIĞ VAKTİ

*Hani, siz arınır mıydınız korkulardan
Ve sevgilerden de, yani ben
Kendime yalnız mıyım*

KÖS

Feridun bey'in münşeâtında raslanır, denir ki
"Zümre-i sipah'tan İvad Yiğitbaşı"
Evrenos beye yardıma yollanır. Sonuç?
Bilinir: Orhan Sultana vediadır bu
Ve bin nefer atlı bin hevenk gül gibi
kuşanır zaferi

Soran var, bilen var mı?
Kimlerdi nefer, yiğitbaşı kimdi?
Kös dinlemeyip çeliği közden
Yaprak gibi ince namus kadar keskin
"Huuu" deyu çeken,
Yağmacı, serkeş, kölebent
Bin namerdi kahreden er Ahi'lerdi onlar
Ahi'lerdi, fityân-ı zenaatten
Ve başları baş, dik mi dik
Yiğitbaşı üstad-ı müsellemler
Ve ilk işçi ordusu devlet-i Osmaniyyeden
İşte böyleleriydi.

ACIYA SEVİN

Bilincini ufka bir bıçak gibi sapla
Yorgun bir akşam düşüyor yaylalara
Molibden karborund alaşımı bir mızrak
Mazgallarda biriken sancı

Cıvalaşacak

Ayaklarınla sımsıcak basacaksın toprağa
Gözlerinden güneşler damlayacak

Acılar sert

Acıları bir çelenk gibi saracaksın alnına

Tanrılar kıskanacak gövdeni ve gökleri

Kıskıvrak yakalayarak

Şimşeklerle yazdığın bu hak savaşı

Kan, yürek dolu ve kahr

Yüzyılları unutmuş bir alınterinin

Sevinç çığlıklarıdır.

KÜNYE

Kavaklar kemirir mi gövdesini
Ya söğütler
Söğüte böyle gelindi
Meneviş bir kadındı kılınç rengi
Hâlâ bekliyor bir yerinde Anadolu'nun
Bu çorak hâlâ tedirgin
Bu yozluk hâlâ kemik
Ve hiç bilinmeyenin
Çok denklemlerle sağılmış köklerinden
Ve yazgısız bir yutkunuş mu bu sessizlik
Bu umman

Korkunç ve esirgeyen
Çocuklarını uykusuz seviyor
Doyumsuz seviyor
Künyesi hâlâ silik
Bir kundağı okşuyor musun

İsyan bu İshak baba isyan bu
Yıkasıya öçlü kardeş gibi sevecen
Bin dereden ağıtılmış kin
Yıkılası bir evran ki bu
Naz ve kurnazlığımı kurşuna diz
Bu yaylakları biz birlikte düşlemedik mi
Ey, cana can katan öç
Döşümden silahını indir

Gözlerini gözlerime vurma
Umutların puslanacak çılgın
Biliyorum çakallar çekilmiş kuytulara
Uzayacak bu hesabın
Aç defterini
Gemilerin erken girişidir bu süt limanlara
Gecikmektir biraz anla
Düşsüz bir ölüme soyunmak
Dağılır sessizlik madalyalarda
Basar karşı sırtları şah
Damarından vuracak saat
Anlaşmışız gibi bakma
Uzuyor, biliyorum uzuyor namlular
Hınç düşmüş yolları beklemek zor
Yavuklum
Kekliğim tetiğim kırgınsın bana dur
Ellerime dokunma

Duraksız bir otobüstür umut
Yaşamaya yetişemezsin garibim
Acelenme biraz
Ölüme beş kalaya bin

KAR-DEŞLE BENİ

Düşsüz bir geçmişı kefensiz paylaşacağım
Yukarı dileden aşağı aşağıdadır.

Çağrışım yok

Aynı secdeye eğilen baş

Kürt ve dadaş

Utancına uyanıyorum

Unutulmuşum kilim gözlerine

Hinzır ellerime doğurduğum yarın

Asın beni asın

Çorak derin bir su gibi kaynıyor

Dalgın bir çay gibi demleniyor gözbebeklerin

Mavzerimi toprağa gömüyorum işte

Affetme beni

Yorgun sularda bu kaçınıcı
Bu kaçınıcı yıkanışın son
Trenleri hep kaçırmak istemedin mi
Nedir bu üstüme varışın

Ağladığın

Irmakları sevmiyorum artık
Ellerin nerede
Ellerin yumruklayacaksa gökleri
Çek bulutları yüzünden
Çek şimşekleri dalbudak

Tutuşup bir gök gibi gümbür gümbür
Gömdüğünüz bu yürek
Sürülen dağlar üstüne üstünüze
Çatırdadıkça çıldırtan bu şimşek
Affetme beni

KAN8IMIZI KEMİREN BİR ADAKTI

Yarını vurulacak adam
Yarın vurulacak
Seyirsiz bir yalnızlıktı

Başladık

Ne güzeldi hiç umursamamak
Yürümek şu ölümlü yolu
Yürümek ne güzeldi ecel kardeş
Bir soluksuz kefene dürüldük
Çürür can dedikleri

Gömdünüz

Altımızdaydı toprak
Üstümüzde şimdi
Uzak değil sesimiz
Bir yamaç boyu bir selvilik patika
Kaç akşam boyu sessizliğe vurgun
Sonsuz vakitlerde çoğalıyoruz
Bir yalnızlıktı başladık
Ve tedirgin dualarla
Yüzbinlerce dönüyoruz

EYLÜLDE AĞIT

Gözlerin takılmasın gözlerimdeki boşluğa
Doğa ağaçların budaklarında düğümleniyor
Bir hıçkırık gibi bozkır
Ve kahırla çatlatıyor taşlarını fosiller
Milyonlarca karanfilin ve tam
Gözlerinde kurşunî bir vakit gelmişken
Ne biçim bir köşegeni
Kesişmiyor hiç ve keşfedilmeyen
Başboş damlıyor gecenin iliklerinden
Avurtları çöker mi kum saatlerinin
Bu beyazlık ıtır kokularına sarınmış
Bir ağıt bir ağıt daha jeolijik
Ve reçineleşerek dağlıyorum
Bu yolu gerisin geri kimseye sormuyorum artık
Damıtarak parçalıyorum makro-moleküllerimi
Belki hâlâ şaşırabiliyorum

Güzel mi

Bu hangi yeniden doğmuşluğum benim
Organlarında gezinen bu virüsü tanıyorsun değil mi!
Koordinatlarım belli
Ali Emirî sokak, sûresi Fatih
Ey, Salih, Salih
Eyüp'ten bu kaçınıcı çağırışın beni
Avuçlarında güğüm
Çocuklar mı koşuşuyor çeşmelerden
Suyu mu çekiliyor köklerimin
Bir saat kaç kez unutabilir geçmişini
Zembereğini kopartsan paramparça hecelerini
Tek başına mı ağlar bir nükleik asid
Çok-uluslu bir şampuvan
Derne'den bir telegraf: M. Kemal
Yönetim kurulunu dağıtabilir mi.
Zincire vurulacak protein
Kim-yasal örgütleniyor
Bu karanlık beklenen
Her şey olmayabilir mi

AGITSIZ KAZASKER

Kurşun kurşun üstünden sekti
Ortodoks grek bir kağıdı sesi
Tunada yunulmuş kısıvrak bir dantel
Ve bir sancıyı
Kalçalarında ağır ve beyaz
Topuklarında ipince
Do Minör'de gizliyor romençe dilber
Saçlarında simsiyah hırçın
Tırnaklarında kıskanç
Ve tütsü kokuyordu Bizans
Eflâk'lı bir dost sofrasıydı
Valahya'lı bir ihtilâlcıydı kazasker
Karpas dağlarında bir derebey
Bilmezdi bilemedi bir devlet ki puşt
Bir devlet ki tek başına terör
Sırtında yay kirmanî belde
Eller soğuk akıl dıvane
Vur ha vur kazasker yığıdime
Kınından çekildi bu hançer
Gül ağacından oyma bir nay
Çiseliyor gözlerinden oooy gülüm oy

Susuyor susuyor susmaz mı dîvan
Sazların nefesinde çiganlar figan
Halkına tutkun bir öfkenin sesi var

Timoşvar

Sokaklarında yankılanmayan bir mescit
İskit avlularında çakılan bu nal
Kan tutmaz da ne tutar dağlar
Karanlık bastığında cumbalara
Ve her dağa çıkışında katıksız ve dimdik
Kirpiklerinde yalnızlık donan
Halkların sesi var

İşkodra'dan tut Zagreb Moldav Şigedvar

Birlikte çekilen piştov

Of anam, ooof

Üç rekât namaz kan revan

Bomboş

Kemâl'in umarsız gözlerinde kader

Bir çağa rih çekiyor ezansız

Bir çığ geliyor bu kez

Kantarmasız

Dolu dizgin

Demirden dövme bir hınç gibi

Alna yazılmış bu kavil

Bir kalebent her siperinde

Her çiçeğinde bir umut

Halkına tutkun ağıtsız bir kazasker gibi devir

Devir

Devir

KERİZ

Yürüyen bu kaçınıcı kalabalık bir vakum
Yalan değil bu kez
Uskurlarımı elleyen
Ateş toprak su havasızlık değil
Balık adam bu kez değil
İçimi değil
Aranızdan pullarını döken
Bir dilekçeyle ayrılıyorum
Otur biraz adam balık
Bu onursuz geçmişi senle paylaşmışız madem
Badem suratın kunduralık
Kaç çizme tek balgamla yalayabilirsin
Biliyorum sen bir hırt-istiyan düşlüyorsun liberal
Bense yatalak bir bahçıvan
Ciâ-misiz işeyemezsin duvara
Kaldın mı ortada müslüman

BRE-ZİLLER

Cennet ki ne cennet Rio
Ağzından hortlayarak körfezin
Ve gökdelenlerden bir korkudur
İsa'dan yontma bir kurum gibi çöküyor katolik
Ve çarşıya öksürerek
Kayalardan iniyor Huanito
Bir korkucuk canı var

Elbette genç
Elbette çocuk

Yoğrulmuş kaç ecele
Haşır neşir kaç ölüm
Parmaklarıyla sevişen tetiğini kokluyor
Karşılarda
Şu karşı sırtlarda Mariyya

Karısı

Geceler gecesi bir düşü
Umarsız sabahlıyor yamaçta
Ve bebek elleri avuçlarında
Beklenmeyen bir tüfek sesi
Saçlarıyla uzaklarda

Biliyor

Dönmeyecek Huanito
Kaç yüzyılın açlığını üşüyor
Huanito dönmeyecek
Ağlayacak bir çocuk daha
Bir çocuk daha ağlayacak
Dağlar karanlığı yeniden sağıyor
Neredeler niçin nerede dostları
Bu soluksuz bekleyiş
Sen misin
Şahdamarından geçen bu dünya kimin
Kim geceyi nankör elleriyle tarıyor
Sen misin ordu sen misin
Pancurlar ardında ense göbek
Tüfekler ardında kapkara
Kandırılmış çocuk
Üç maç bir futbolla kan sızan çocuk Brezil
Kimin alnında yazıyor bu rezillik
Kimin cebinde bu fuhşun bedeli
Kilimlerde kör düğümelerde
Boz çorak düşlerde görünen sen misin
Bu oruç bu bekleyiş elpençe dîvan
Ve sonunda beklenen
Sen misin Amazonlu?

Asarken tüfeğini duvara

Nasıl

Hani asmışsın gözlerini yıldızlara da

Dudakların şehveti ıslatırmış

Ellerin memnun kabukların doymuş

Bir görev baştan savılmış gibi

Öyle mi astın duvara

Asarken tüfeğini

İnancını kalbine çiviler gibi mi nasıl

Burkulunca bir yerin

Söner gözlerindeki mavi

Ellerin alevi tutunca

Vakit geç

Onulmaz bir yarayı gurbete salmışsın demek

Buzul bir ovaya çıkacaksın

Her yanın kör

Her yanda kahpe felek

Düşlerine utandığım
Bir aşiret küfür yüzüne
Çıbanlar dağladığım sen
Nasıl geldik biz
Urartu ateşleri yakarak kürt ve yörük
Bu çiçek su Babil bahçelerinden mi iner
Dokun şu suskunluğa bir kez
Dört saban
Ve bir mazgal yontusu ardından
Kaç Hayyam devşirmiş ömrünü
Kaç vakit, ey Asurlu çoban
Koyup da getirdin yüreğini
Yüreğine gözlerini şu dağ geçisinin
Gurbet bir mızrak gibi inceliyor
Kilimlerinde kim beklediğin açlık
Düğümlediğin hangi tel
Tel örgülerle bölüşüyorum sesimi
Geleceğim
Bir hıçkırık gibi boğumlanma

ER-AZERİ

Kaç er-meni bağdaş kuruyor
Kamança Malazgirt saz
Gözlerinde ikiye bölüşün tarihi
Hovnatan Nataş
Yorgun yontuşun tanrıyı
Nemrut dağlarında baş baş
Bu kaçınıcı yalnızlığın kim bilir
Hırçınlaşıyor mu atlarımız ne
Paylaşma-meni
İn Ağrı bellerinden aşağı hıçkırarak
Boğumlanma biraz
Türkü birlikte söyle azerî

KÜF

Bilinmeyen hainlerini ezberle çocuk
Ve bir kızın aybaşından nefret ettiğini
Ey çınar köklerinden sağılmış tek düzelik
İnsanların tek ve köşelerde düzüldüğünü
Ezberleyebilirdi bu kelleler
Hangi şehitleri mehter
Takımlarıyla işeyerek serin
Ve yelleyerek zülküf
Küflerini sıvazla düşün
Bu çirkef olmasa
Bu kadar üşüyebilir miydik

Çiz

Hıncını eskitmiş kadın
Çiz bir doğurmak kalbine
Ve dudaklarıyla kanaması yakın
Geçmişini tarıyor küf
Ağır mı ağır
Bir bonapart akşamını üşüyorsun

SUY-U İSTİMAL

Bir vahşî türküde yiğit
Sırtlarından başlıyarak Kabataş
Dosdoğru Kasımpaşa kulların
Avuçlarında kalyon
Ve kürt eğerlerini kuşanan yoksa
Yörük sarnıçlarında mı intihar ediyor tarih
Buharlaşıyor mu sular
Atımı ilk kez denize sürüşüm değil

Müslüman mezarlığı ortasından geçiyor yol
Bir yağmur bir yağmur ki
Alacakaranlığın çizmeleriyle partizanlar
Birerle kol yürüyoruz
Defterimde açık kalmış bir yaprağı okuyorum
Bir daha okuyorum Mariya
O günleri nasıl özlüyorum
İliklerime işliyor yağmur bata çıka
Her köyde geçtiğimiz
Mariya
Faranturi çalıyor türkümüz çalıyor Mariya
Bir daha çalıyor
Duraksız bir sıcak dalıyor içimi
Saçaklarında gizleniyorum o mescidin
Kiremit kırıkları avuçlarımda
Sağım bugün hâlâ inadına sağım
Karmakarışık ve bulanık anımsıyorum
Dağlara çıkacağım günleri

Yol müslüman mezarlarının ortasından geçiyor
Yürüyoruz anımsıyacağım
Çalsana Faranturi çal
Hıncını alacağım
Suskun ve perçinli aşağılıkların
Midye ve köpek yalantısı
Ve meşin kokan suratlarında
Yırtık karabasanlarla uyanıyorum
Durun, dur atma defterlerimi yırtmayın
Derken
Beynimde bir tümör

Haydi son gençliğim benim
Beni bahar sokaklarına çıkar
Kalsın bu çığlık avuçlarında bırak
Fırlat dudaklarından şarkılarını
Eskimiş olsun beklenilmedik
Ve seslenilmedik gölgelerini ıslak
Gözlerinle pişman et
Düşlemesin çıkmaz yollarımı
Bir daha düşlemesin
Kabuklarıma yepyeni dikenlerime dönüşüm
Haydi başkalaşmışlığım benim
Doğumsuz günlerim
Beni bahar sokaklarına çıkar

DEĞİL

Artık bırakılmamış yerden başlayalım haydi

Çok gevelendi

Yapılacak gibi

Eşine raslanmayacak gibi

Değil

Soğuk sıcak don buz kar

Başvucumuza dikilmiş taşlar

Ve üstümüzde kayalarla çoğalıyoruz

Üstümüze geliyor yeniden

Doğmak değil

Toprağa ilk düşüşün

Fıskıran başak boyunca

İlk görüşün kanı

Ve mermiyi ilk kez sürüşün

Değil

Ve bir bitmek olmasa
Düşmese bir yaprak
Bir pıtrak kopmasa dalından
Bir kız dudaklarından sürüklenmese
Karartmasa kan
Konuşulmasa korkular
Ellerin konuşuldukça kemik .
Bu tetik çekilmeyen
Ağlanmayan bu toprak
Ve kimlerin hıncıyla gök
Gürlüyebilir

Çocukların dizkapaklarında secdeye kapanan
Dizilmiş kurşun artıkları et ve kemik
Etten ve kemikten bir soru hiç
Bir yerde sorulmaz değil

Bir kendimi yok ederek bir kendime yokuş
Bir ağaca doğru darlaşan sallanıyor
Asılmış
Bir kavgaya imzalıyorum hisse-i şayiamı
Gitme

Düş çubuklarında
Çaldıran ateşlerin yanıyor
Sünnî bir nalburum ben
Apışlarım nasır
Ellerim büyüyor
Büyüyen ayı daha büyüyor
Zodiak burçlarında madenî kaburgası
Uyduların dudaklarında hırdavat Troya üzengileri
Bu savaşı bana bırakın

Hiç parçalanmayan yerde
Bir parça düş birikmeli
Düşünmek
Hep parçalanan yerde biraz

Kül gözlerinde yosun mu bağıyor dalgalarım
Uzlaşmayı kovaladığım hangi pişmanlık ben
Bir yerlerdeyim seilmeyen
Ve yabanıl
Elektronlarımla sesleniyorum
Yarın ilk dalışımda bu sokağa ben
Ve çocuk sesleri
Artık başkalarını yaşıyorum

Yaşlanmak bu, yaşlanmak
Çıkmamacasına sokaklarına ölümün
Batmacasına umutların

Güller açar

Sorulmaz kimin
Bu kahrolasica çukur

Yeniden ölünmemiş çocuk
Devşirilmemiş yatak
Kaçınıcı kez unutuyorsun
Yaşlanmayı bölüşmeden
Bir soluğu
Sorulmamış bir soruyu
Aç tükenişlerine hayatın
Dudaklarınla ıslak
Sevmemeye ürkebilirsin

Hünkâr buyruklarında hep benim
Düşlerimde kuzgun
İhanetlerde hep ben sinsi
Ve susayan bir yelkendir öfkem
Kuytulardan dolar rüzgârı
Hangi yıldız usuldan kaysa
Hangi çığ düşse dalından
Çıldırır kavaklarım
Kopar içimden bir tel
Kopar dağlardan bir yürek
Bin yürek vahşî ve yadırgayarak
Bakarsın çıkagelmişim birden
Kanıma sığmaz inkârın

Esner soğuk istiridyeler
Esner yarını bir suçüstü kefil
Süzülür akvaryumundan kinin
Birinde
Yüzbinde birinde saniyenin cüzzam
Cüzzama çiftleşir pestenkeranî
Ve mütefekkir boşaltıyordu geçmişini
Bir osmanlı sabahında vakit
Asıldıklarında sâlâ
Kapılar tutulduğunda
Bir kibrit ruhunu inceltiyor ikidebir
Gıcırdatarak ve kendinden dişlerini
Her şey kendiliğinden
Ve kendinden karcığar

Bir damar yüreğimden
Koptu kopacak
Dağlar dağları tel tel sağıacak
Sıgmıyor gölgeler gölgelere
Kurşunî günlere hasret
Delinmiş gözleri uzuyor
Uzuyor güneş
Gecenin miğferlerinde baykuş uzuyor
Ölünün gözlerinde sabah
Donar insan sıcağına bulaşan yağ
Katran bile efkâra bulanınca ağar
Ağar babam ağarır şahdamarından geçen bulut
Helâli tanıyan haram
Lâf değil bu, değil
Tan yerinde kan soğuyor

Gözlerinde kuşkunun uçukları insan
Suçüstü insan soluyan
Piranha solungaçları تنها
Ve torbalarından kaçamak damlıyor bir bulut
Şizofren damlıyor hurdahaş
Cesetlerini koklayan Hulâgu orduları
Kromanyon yürüyor bu dehlizde kükreyen
Ve kekeme diyapazonlarıyla hiç bir şeyin
Herkesten sorulacağı vakit
Tam siper

GÖRÜLMÜŞ MÜDÜR

Ucunda bir yalnızlığın
Ucuna çakılmış gözlerin çabuk
Yaşanmaya mahkûm bir belirti mi ellerin
Kısıvrak

Bu kırım
Bu soykırım çarmıha gergin
Ve çığlıklanarak
Bir avuç toprağı güneşlere götürürken
Bağışlamak cinnet küller yeşermek mi
Yaşamak denen bu köhne durakta
Hıncın davası görülmüş müdür
Bölüşülür mü akan sel
Kısrağını koklayan şehvet
Tufana çıkan yel
Bütün ve parçalanmaz gibi
Durulduğu yerde fırtınanın
Suskunluğa çekilen hançer
Gömülmüş müdür

Gözlerine göz duvarları çekme
Sözlerine söz götürme

Sezilerimi

Bir daha kim bilir
Gözlerine kapanabilirim
Çabuk düşsem dizlerine
Çabuk mu düşsem
Bir daha sözlerine

İnanabilirim

Gölüşün Nisan gibi gelirdi bana ıslak
Duyardım
Unutulmamış hiç köşkleri şırılçıplak doldururdu
Sesin
Gelirdi avuçlarıma
Boğardım
Bilsem beklediğim mucize ne
Duyacaksın
Çabuk koşuşmalar çağrılı kulaklarımda
Birden dallarını hatırlıyor
Selviler kaç gölgeli
Ve kimsenin gelmediği saatlerde aklıma
Tek başımıza yürüyoruz seni
Hiç beklenmedik şekilde hüzün
Ve ben

Bana düşlerini bırakma dedim
Son kez ayrılışımız böyle oldu
Yağmur tanelerini bile görüyordum
Düşler korkutur beni
Ve su birikintilerini yeniden keşfetmeliydim
Aklım başımdaydı hayır kastım omuzlarımı
Her tersleşmeyi bir kopçaya ilmikliyorum
Öğreniyorum vücudumla ısınmayı yeniden
Belki tutar diye tutuşur diye
Bu direnmek tükenir
Sonra ellerini bir mızrağın ucuna geçirdi
Ben orada değildim aşağı indik
Beni uğurladı mı ağladık
Bırakılmış bir yalnızlığı uluorta
Bir iç çekişi kadar
Vagonlarda içilmesi yasak

Gecenin geç vakti kadar ıslak
Hayır hayır ne sis ne buğu
Niçin gözlerde zerre gocunmuşluk yok
Hazırdık ncekiler geldiler söylemişlerdi
Bir insanı âşık da olsa anılarından yıkamak için
Ölmeden önce
lm peylemiştik öyleydi âdet
Gerekçe hazırdı hazırduk
Yılışmaya alışık bir zift kedi geçti kaderden
Konuşmadık
Bana düşlerini bırakma dedi son kez
Ayrılışımız böyle oldu

Bir mazgaldan bir mazgalı gözler zulüm
Yakılmış kitaplar dürülmüş defterin
Her kelepçende ektiğin nefretin
Doğrusunu halkım bilir
Bu sabrın yoktur bedeli

Rüzgâr rüzgâra hicran dokuyor
Başucunda taşın yok otlar kuruyor
Özlemin kavuşmaktı ismin çözölmüyor
Desem ki çiçeklerin soluğunda rahatça uyu
Doğrusunu halkım bilir
Bu sabrın yoktur bedeli

Bir yalnızlığı tutup ellerinden
Bağbozumu ılıklarla büyüten çocuk
Düş yollarıma hesapsız
Gecelerime düş öfkeni saėan
Birlikte yırtılıyor kapkara
Birlikte ve kördüğümlerde gizli bu güç
Bu hınç çakıllara böğüren
Taş taş kerpiçlerine ördüğüm ılık
Bu usancın hesabını gör
Erkekçe gör

Ve sıcak

Döşeginde değil artık ölüm

Uyan yosun gözlüm uyan bak
Bir çiğ tanesini nasıl emiyor toprak
Bir sincap tüyleriyle nasıl okşuyor
Korkunun tellerini
Yumuşak ve umursamıyor bulutları
Umursamıyor martıları
Bulutlar umursamaz değil
Kaçışan martılar değil
Bu savrulan sıcak
Bu kızgın yumaklarını çözen
Bir hesaplaşma değil
Bu çizgiler altında uzanan
Bir gün doğumu

Magyar Bulvarında bir vakitsiz Bükreş
Sokaklarında sensiz üşüyorum
Yazılmamış kitaplara benziyor yalnızlığımız
Çok şey var yaşanmamış
Okunmamış hiç biri
Hiç bakma biliyorum

Saat sıfır bir

Timoşvar treni gelmeyecek
Çağrışimsız bekliyorum
Yırtılmış bir gecenin yarısıdır
Bu katar

Basra-Bağdadî

Acem

Dudaklarıyla üçü kadın dört israili tevratı
Arapçaya bozduruyor helâl

Yok pahasına çıkıyor ilânı

El Ahram'da satılmış bu tellâl
Bu tellâl kim bilir hangi yağmadan kalma
Tayın bedelini ödüyor dörtbaşı mamûr
Ağır ağır çiseliyor yağmur
Bulutlar karmakarışık
Çekilmiyor bu kahır
Ne zaman vadalaştık mı nasıl
Kalabalık dağılmış
Timoşvar trenine daha var

İçe dönük yazmalıydım biliyorum
Geceleri soyunan yalanlar gibi Suzinâk
Bölünüyor ikiye

Bir sancı gibi

Gözlerinin içi
İçine bakarak akıtmak bir yarayı
Saramazdı sultanî yegâh
Saramazdı hisar bahçelerinde tütün
Yamyassı sezilmiş

Kan gibi

Ölümle suskun bir yutkunuş gibi duruyor
Bir hıçkırık gibi sesim sesini bulunca
Saplanınca bağrına kurşun

Bırakma

Bırakma ne olur
Ölümün vurulduğu yer genç

Bir muvakkithane sabahı

Bir saklambaçı
Bahs-i müşterek oynar semazen key
Hüsrev oğlu Hüsrev
Elinde ney ve sen
Bezirgân âyinler şehveti neveser
Bin ayaklı oyunlarda Timurlenk gibi şendik
Nasıl dar ağaçlarını toplarken
Resim çektirirdik hani
Elinde kement kan ve kahkahadan geçilmezdi nasıl
Unutma bir daha sefere sülâlenle gel
Dar ağaçlarını dikerken
Eylülde gel günü birliğine
Ve güneşi boğarken gökte
Ya dirilirse ağaçlar
Ya kahkahamız tutarsa yine
Sen şenliği o zaman gör

Gurur-gurultu yazıtları Gılgamış
Koordinatlarında hortlamış bir Hatti zulmün
İtlerle savunulduğu halksız çağlarında uluyor
Okları gergin
Destanın destan destan
Bölüşüldüğü meydan tarümar
Bu zulmün sırnaşıklığı kovuklarına boşalan
Sıcak bir avuntu

EMEKLİ KART POSTAL

Kaç sıfır yuvarlanıyor gözlerinde
Sağdan sola kim gerçekse nerede
Moru mor alı alkışladığın
Şık lâlalardan bıktık
Neftinin hisse senetleri yükseliyor

Tenkyoping

Kokmuyor eskisi gibi parfüm
Paris'ten atıyorum bu kart postalımı

Habersiz

Örgütlüyorum merkezî oturduğum yer
Trokadero'ya karşı mercimek gözlü bakıyor Çaoçi
Çocuklara selâm
Kiev'den bu kunduz kürkü kelepir
Milletimin hakkıdır hakka tapan kapital

Emekliye çıkar çıkmaz
Kıçından sarktı donu
Açtı telefonu konuştu kutadgubilig
Kuş dersem çık
Puşt dersem çıkma
Divan-ı lüğat-it türk'ten bir beyit
New York borsasında öksürüyordu
Çıkardı cebinden bir çek
Okudu üfledi... *ıyya kenabüdü*
Bir de sümkürmesin mi hain
Bu sümkürük yüzünden mi yoksa
İyyake nestain

Birikilmemiş topraklara dönüşümüz
Kaç kişi
Bir gürgeni gregoryen ağlıyoruz
Ölürüz bu vatan için neme lâzım
Önce ver şu çekleri
Söyle yeniden bölüşüldüğümüz hangi ağıl
Hangi vurgundan umarsız geliyorum
Elinin ardındaki çakını çıkar
Çıplak gözlerini hınca boğan ben
Düzleminde kubbeler çiziyorum şakûl
Bir sevginin göbeğini kaz ayaklarıyla tornalayan
Birinci Abuk, ben
Çiz geçmişinden bir nemrut ve defol

Ben yontulmuş hayal kabuklarına mahkûm
Ben, gün tükendiğinde gladyatör
Tornalarında talaş dökerim
Ter dökerim
Kan döküyor insan
İnsan üstü suçtan yapılmış yüreğim
Hıncı tutmaya görsün
Kan kürer

Bırakılmamış elleri düşün
Uzaklaşılmamış göz yaşlarını
Ve çatlatacak köklerini beklenen
Hiç bir şey olmayacak düşün
Bir şey hiç olmayacak gibi

KEFEKİ

Bir eli bir kefesinde tarihin
Bir eli kubbelerinde Süleymaniye'nin
Kefeki taşı
Taştın ya düpedüz taştın
Kim yonttu böyle selviden bîperva seni
Horasan kireç ve kanı
Namusa harç eden kim
Bir elinde tömbeki bir elinde cetvel
Bir tuğlayı bin sütûndan
Kılpayı damıtan gözlem
Ve uzayı elleriyle tüketen rençber
Ve kim mor gecelerinde teravîlerin
Işık ve sesi bir kaftan gibi geçiren gökkubbeye
Sor süzerek geçmişî

Nerede

Kireç taş ve kumdan
Yoğuran eller nerede
Toprak ve sabansız acıkmak ne

Sor

Sor suvermek susamış çeliğe
Od, ocak, aş ve oğulsuz bırakarak yürümek
Umarsız bir destanı
Ve desturla çekilen doğru
Kimlerde

Bir çakıl geçmişin taşlarına dökerek özlemini
İrmaklarını göz göz adadığın bu sert toprağın
Ve sökülmiş çınarlarıyla bu yolun
Uzaniyor karanlığı
Uzaniyor yürümek
Dağa taş ve her şeye karşı
Ellerinden bu tedirginliği çek
Bu direnmek vaat ettiğin
Ve gözlerini dikerek ufuklara
Unutulmaya diklenerek
Bu kavgaya bezgin ve vazgeçmek mi çabuk
Yüreğinin titrediğini bana söyleme
Bana neden söyleme
Neden kuruyan dudaklarında ses o ses değil artık
Neden bir güneş daha büyümüyor gözlerinde
Bir tutam bulutla şimşekler yağdıran kirpiklerinde
Bu pişmanlık sırsıklam
Bu umursamazlık
Anlıyorsun belki
Dayan namlunla göğsüme
Tetiğini çek

VARDAR SUYU

Manastırın kerpiç evlerinde
Çocuklarıyla takunyasız
Merdivenleriyle ahşap
Köpüren dizginleri konuşur zâbitan
Bir tarihi omuzlar telâş
Atlarını bağla

Bir şarkıyı söyle onurlu

O şarkıyı
Derme çatma olsun bırak
O sokak hâlâ Vardar suyuna bakıyor mı
Hâlâ nal sesleriyle mi uyunur
Gözlerinde özlem
Yamaçlarında bir kırma tüfek
Ve tetikte

Çal türkünü

Çocukluğumuzu birlikte söyle
Gecesiz söyle güzelliklerini kazasker
Gündüzlerini bir iskit sabahında
Burada
Bir Karadağ ölümüyle ölünür

BİR AN

Nemrut dağlarında bir baştır Anti-Yok
Alnını okuyor: Ricat
Dokunuyorum: Sıcak
Dizginlerin göğsümde lâv lâv sızılaşıyor
Tarihi yorgun yontuyor unutulmak
Unutulmazca sevişiyor
Böğrüne ateş çalınmış bir küheylân mı ki
Kılıç sesleri hoyrat
Neredeyse uzayda yitirilmiş elleri
Bir daha hiç bir zaman
Ve hiç bir yerde yeniden
Ve olmayacak nedenlerle molekülleri
Molekülleri neredeyse buharlaşacak
Protonlar ve elektronlarıyla birden
Bir boşluk düştü makamı rast
Ve güneşi unutarak gördü
Doğurmazlığının cüretini gördü sabah

Doğurmaya utanmazlığını hınçlıyarak çiz
Spektrum
Negatif

Soluğu kesik saatlerin
Büyüyor aynası ellerinin bir an
Her an

İçinde zaman esen bir gerilim
Saatlerin durduğu
Ve zamanın tüm evreni yüreğine takarak
Bir telin

Kopuşu gibi
Dirilerek bir an ölüm

Her anı
Bir anının içinde unutuluyor

Ne keyiflidir insana haz vererek sırtını ısıtan Kasım-Aralık güneşinde Fenerbahçe'ye yürümek, gümüş rengi denizin kıyısında oturup, Adalara göz atarak yarenlik etmek... Yılmaz Öner'le bir kaç defa bu fırsatı değerlendirdik... Zaman tüneli içinde, farklı zaman kesitlerinde dolanıp durduk...

Sen sanki başka okul yokmuş gibi kalk Fen Fakültesi'nin Matematik bölümüne gir, İstanbul Erkek Lisesinde Almanca ile iyice samimiyet kespettikten sonra. Çiçeği burnunda bir üniversite mezunu olarak 1951 yılında "*Metafizik Şuur ve Matematik Metafizik hakkında*" diye kitap yayımlar babasının himmeti ile. Babası o sıralar Darphane müdürü. Balyanların inşa ettiği, şu sıralarda Tarih Vakfı'nın elinden alınmaya çalışılan binaların iyice çökmüş görünüşleri arasında dolanır. Dedesi ise ulema-dandır, İstanbul müftüsüdür... Belki de soyut düşünme genini ondan tevarüs eder.

Sonra sen kalk savaş sonrası Almanya'nın yıkıntıları hala kaldırılamamış kentlerine git, matematik, fizik ve felsefe oku derinlemesine Göttingen'de. Üstelik Nobel ödüllü Heisenberg'lerden falan. Matematik'te iyice derinleş. Bunlarla da yetinme, Cezayir savaşının doruğunda Fransa'ya git, en güzel Fransızca'nın konuşulduğu Poitier kentine. İsveç'i altüst et sevdiğin ile. Hızını alama Cambridge'de kal. İngilizcenin en hası orada diye. Kırk yıl kadar sonra da Oxford Üniversitesi de Bilim Felsefesi Kongre-

lerine tebliğ sun, görüşlerini tartışmaya aç.

Yılmaz Öner bilgiye ve dünyayı yorumlamanın peşinde koşturmaya adadı tüm yaşamını. Şu sıralarda da, tüm yapıtlarının basıma hazırlanması ile uğraşüyor. Almanya'daki bilim felsefesi çevreleri ile görüşlerini tartışmak için Almanca olarak kaleme aldığı ve felsefesini en son vardığı nokta ile formüle ettiği **"Prodeterminizm: Yaşar-Kalma Olasılığı ve Zamanın Doğası"** (Belge Yay.) geçtiğimiz aylarda iki dilli olarak yayımlandı. Buru **"Canlıların Diyalektiği ve Yeni Evrim Teorisi"** nin yeni basımı izledi. Heisenberg'le kendi görüşlerini birlikte sergilediği, **"Fizik ve Felsefe"** nin yeni basımı ise şu sıralarda yapılmakta. Ardından **"Geleneksel Çin Felsefesi"**, **"Pozitivizmi Eleştirmek"**, **"Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik"**, filozofik şiirlerini derlediği **"Şiirin Lüzumu Yok"** gelecek peşpeşe yeni basımları ile yer alacak Belge yayınları arasında... 1971 yılında Almanca kaleme alıp yayınladığı **"Zaman Topolojisinin Temelleri"** hala altından kalkabilecek, babayiğit bir çevirmen bekliyor.

Türkiye'deki en çizgi dışı aydınlardan biridir Yılmaz Öner. Devşirdiği bunca bilgi ve deneyim ile, üstelik tam da Türkiye'nin hızlı bir kapitalist gelişme yoluna girdiği bir dönemde, başka türlü bir seçim yapsa idi, çok ama çok varlıklı bir insan olabilirdi, diğer bir çok yaştaşı gibi. Örneğin İzak Alaton gibi...

Üniversite kurumu bir Akademisyen olarak onu elinden kaçırmamayı beceremedi. Orada matematik kuramına ve bilim tarihine ilişkin çeviriler bıraktı ardında. Ardından Kayseri günleri gelir. Almanlarca kurulan o dönem Türkiye'nin en büyük tekstil fabrikasında çalışır, aldığı maaş üniversitedekinin on katıdır. Ama on ay dayanır taşranın o akşamcı, boğucu havasında.

Aslında **"öteki yolu"** da denemedi değil. Ama **"ticaret"** olayında ilk girişimi iflasla sonuçlandı. Amacı da zaten **"ticaret değildi"** ki, biraz para kazanıp kitaplarının, özellikle,

Türkiye'nin ilk Ansiklopedik Teknik Sözlüğünün, yani "*Yılmaz Lexicon*"un basılmasını sağlamaktı. Alman yayıncılar kabul etmişti basımı, ama o burada kendi basmayı tercih etti. Sözlüğün ancak dört fasikülü yayınlanabildi. Hazırladığı "**Ansiklopedik Felsefe Sözlüğü**"nın yayınlanması ise hazırlanışından otuz beş yıl sonra söz konusu. Onun ansiklopedizmi başka ürünlerle de sürdü. "**Yurt Ansiklopedisi**"nin Anadolu prehistoryası ile ilgili bölümleri onun kaleminden çıktı.

Günlük medar-ı maişet için çevirmenliği meslek edindi. Reşat Fuat Baraner'lerin, Nevzat Hatko'ların, Behice Boran'ların çeviri bürosunu daha sonra sürdürdü o yıllarca, Karaköy'de. Ama bu "iş" yanında, bir yandan felsefi, kuramsal metinleri çevirip, Benjamin'leri, Adorno'ları, Lukacs'ları, Hilferding'leri, Korsch'ları, bir yandan da onlarla tartışarak, Türkiye okuru ile buluştururken, edebiyatın tutkusuna da bigane kalmadı. Bizi Herman Hesse ile o tanıştırdı. 12 Mart günlerinde Sidharta ile, Selimiye'nin alt dehlizlerinde kalırken, bu kitap müthiş bir ferahlık duygusu vermişti bana. Sonra kendisi de Hint düşüncesinin derinliklerine daldı. Ne yazık ki, Hint felsefesi üstüne yazdıklarını, sonra kendi yoketti, "*lime lime etti*" kendi deyişi ile. Shakespeare, Brecht, Enzensberger'in şiir ve metinlerini aktardı. "*Bilinçaltından Aklın Ruhuna Ulaşmak*" çabası içinde, Freud, Klein, Riviere'nin metinlerini aktardı. Aşk ile toplumsallık arasındaki bağı deşmeye çalıştı. Gerektiği zaman tavır almaktan sakınmadı. 1970'lerde faşizmin yükselişi karşısında, faşizmin yıkıntılarına bizzat tanık olmuş bir aydın olarak tavır aldı. Yüreği devrimci gençler için çarptı, onlarla duygudaşlaştı, ama düşünsel darlıklara düşmemeleri için de uyardı. Bu dönemin ürünü olarak "**Anti Faşist Şiir ve Faşizm**" adlı derlemesi çıktı ortaya.

Ama Öner, özgür gönlünce yaşamayı yeğ tuttu, bağımsızlığı seçti. Bir yaşam gustosu, felsefesi vardı. Biraz epiküryen... Zaman kavramı üzerine kafa yorarken, zamanı

da dolu dolu kılmaya, dolu dolu yaşamaya, her anı anlamlı kılmaya çalıştı. Hangi filozof, Sokrat'tan bu yana bir dostlar ortamında, sözcüklerle söylemin tadını bölüşmesin. Bunu çok sevdi. Sözcükleri çok sevdi Yılmaz Öner, onlarla boğuşmayı, hesaplaşmayı. Sözcüklerle hesaplaşmadan nasıl felsefe yapılır ki...

Evet sözcüklerle ve rakamlarla haşır neşirlik ve onların oluşturduğu tümcelerle, formüllerle, düşüncenin en soyut kalıplarıyla... Ama bir yandan da yaşamın, sokağın o tadından kopmamayı başarabilmek. Zor iş... Öner, en soyut olanla uğraşırken, *"ente"* olmamayı başardı sokağın renklerinden, tınısından hiç kopmadı. Yılmaz Öner, 70'inde bir delikanlıdır hala. Öfkelidir, kabadayıdır, küfürbazdır, çapkındır, yani tam bir İstanbul çocuğudur. Zaten hızını alamayıp, bir Alman yayınevi için Almanca olarak bir ***İstanbul*** kitabı da kaleme aldı.

Aydın Çubukçu, onu şöyle değerlendirirken, bir abartma yapmaz bence. Öner'in hakkını verir. *"Kendisine özgü bir felsefe ve buna uygun bir dil geliştirmiş olan Yılmaz Öner'i saymazsak bir Türk filozofu yoktur, olmamıştır, 'sistem kuruculuk' anlamında söylüyorum, 'felsefeyle uğraşmak' anlamında değil."*

Evet, Yılmaz Öner, zor bir işe soyundu, matematik dilinden de yararlanarak, Kuantum Fiziğinin bulgularından sonra, determinizm kavramını, diyalektik bir yaklaşımla yeniden üretmeye çalıştı, *"prodeterminizm"* kavramını yarattı. Aynı zamanda Kuantum Fiziğinin temel kaynaklarını da dilimize aktardı. Kaba determinizmi, potivizmi sert bir eleştiri süzgecinden geçirdi.

Bu arada birbirine uzak sayılan sanat ve bilimi, diyalektik zemininde buluşturmaya çalıştı.

Hep *"erken"* konuştu Öner. Kuantum teorisi üzerine onun yazılarından yirmi yıl sonra daha yaygın biçimde kafa yorulur oldu. DNA buluşu ve bunun evrim kuramı üzerinde yapacağı etkileri Öner bundan yirmi küsur yıl

önce tartıştı, **“Canlıların Diyalektiği”** adlı kitabında. Bu konu da, toplumumuzda Doly adlı koyun sayesinde yeni popülerleşti!

Yıllardır Öner’in felsefesini İzmir Üniversitesinde yıllardır talebeleriyle birlikte tartışan Profesör Ülker Baykan Seymen, onun görüşlerini bir bütün olarak değerlendirirken, şöyle der: *“Varlık bilimsel ve bilgi kuramsal açıdan GERÇEKLİK olgusunu Doğa bilimlerinde, Sosyal Bilimlerde ve Felsefe temelinden sorgulayan, eleştiren, tümüyle yeniden Diyalektik bir düşünce sistemi olarak kuran M. Yılmaz Öner, Evrenin oluşumundan, Maddenin en küçük birimlerine kadar Maddenin ve Sosyal Oluşumun tarihselliğini ele alma, çözümleme ve açıklamada, evrensel boyutta yeni bir yöntem ve düşünce akımı oluşturmuştur.”*

Orhan Koçak, geçenlerde **“Virgül”** (Ekim 2000) dergisinde çıkan *“Arızanın Lüzumu Yok”* adlı yazısında keyifle okunan bir düşünsel portresini çizdi Yılmaz Öner’in. Epeydir hasret kaldığı ortak sofralardaki yiyişme tadını taşıdı ona. Üstad, bir iki aydır geçirdiği “arıza”yı hızla atlatıyor. Onun kaleme alacağı bir entelektüel otobiyografisinin tadına doyum olmazdı.

Ragıp Zarakolu

9 Aralık 2000, Yeni Gündem

Yılmaz Öner, bilim kuramına kendi özgün katkısı olan pro(babilist)-determinizmi aşağı yukarı şöyle tanımlar yazılarının birinde: Geçmiş, şimdiye, bir belirlenmişlik, bir determinizm olarak gelir; bu determinizmin şimdide ve gelecekte (demek belirsizlik içinde) nasıl kavrunduğunun ve nasıl yeniden kazanıldığıının gösterilmesine pro-determinizm (ya da koşullanmış olasılık) diyoruz. Gelgelelim, Öner'in yakın dostları için, geçmişin belirlenmişliği, tam tersine, şimdinin ve geleceğin belirsizliği anlamına gelmiştir hep: Rüzgârın nereden ve ne hızla eseceğini hiç bilememişler, daha birkaç gün önce iltifatına mazhar oldukları bu yeni zaman Proteus'unun apansız gazabına uğrama kaygısıyla kıvranmışlardır. Kaygı, determinizm ile belirsizliğin ortaklaşa ürünüdür: Bir arı kovarı gibi vızıldayan sayısız alternatif vardır kişinin önünde; bir de, bunlardan sadece en korkuncunun gelip onu bulacağına ilişkin boğucu bir beklenti: Geçmişte hiç başka türlü olmamıştır ki!

Öner'in kuramında öne çıkan ve dostlarını zaman zaman onun sevimli (ama "*şakacıktan*" değil) öfkesinden koruyan bir kavram daha vardır. Tersliğe bakın ki, "*arıza*" dır bu koruyucu kavram: Öner'in sözleriyle, "*determinizmde ... meydana gelen bir sakatlanma*". Ya da "*bir titreşimin aynı anda birincil (arıza öncesi) ve ikincil (arıza sonrası) olmak üzere iki zaman aralığına ayrılması*". Evet, onunla randevumuza beş dakika geç gelmişizdir, korku-

dan tirtir titreyerek; ama işte o anda mutlu arıza meydana gelir ve Öner sakın bir sesle, *"otur. Filancayı da çağırdım, birazdan burada olur"*, deyiverir. Determinizm, geçmişin hükmü, Newton'un atalet yasası – bütün hepsi bir an için işlemeyi unutmış gibidir. Bu ender, bu rastlantısal durumun, –yine onun kuramından aldığım bir terimle– bir virtüellik olarak sürüp gitmesini dilemekten başka bir şey gelmez elimizden. (Virtüel, şimdilerde *"sanal"* terimiyle karşılanıyor, *"sanal gerçeklik"* vb. Oysa Yılmaz Öner şu tanıımı vermektedir: Geçmişten belirlenmiş bir biçimde devralınan bir *"olasılık paketinin arızalanmış, dolayısıyla dönüşmüş biçimi olarak ... yaşar-kalma olasılığı maksimum-altı düzeyde kalan"* olgu. Sürüp gitme olasılığı bulunan bir kaza, yoklukla varlık arasında asılı kalmış bir ender durum da denebilir mi?)

Öner'in yeni kitabı ***Prodeterminizm: Yaşar-Kalma Olasılığı ve Zamanın Doğası***'nda metnin hem Almanca orijinalini hem de yazarın kendi Türkçe çevirisini buluyoruz. İzmir Üniversitesinden Prof. Ülker Baykan Seymen, kitabı yazdığı önsözde, Öner'in çalışmasını bir bütün olarak değerlendirirken şöyle diyor:

Varlıkbilimsel ve Bilgi kuramsal açıdan GERÇEKLİK olgusunu Doğa Bilimlerinde, Sosyal Bilimlerde ve Felsefede temelinden sorgulayan, eleştiren, tümüyle yeniden Diyalektik bir düşünce sistemi olarak kuran M. Yılmaz Öner, Evrenin oluşumundan, Maddenin en küçük birimlerine kadar Maddenin ve Sosyal Oluşumun tarihselliğini ele alma, çözümleme ve açıklamada, evrensel boyutta yeni bir yöntem ve düşünce sistemi oluşturmuştur.

Gerçekten de, sadece konuya yönelişindeki ateşli tutkuyla değil, tutkusunun kapsamı ve konularının çeşitliliğiyle de yakın çevresini çoğu zaman zor durumda bırakmıştır Öner. Fizikten psikolojiye, biyolojiden tarihe ve siyaset kuramına tekrar tekrar geçer ve geri dönerken bir şiir kitabı çıkarmayı unutmadığını da ekleyelim: ***Şiirin Lü-***

zumu Yok (1982). Ama daha da öteye gitmiş, diyalektik düşünce içinde kendisine görünüşte en ters düşen yazarlara, doğa ile toplumsal tarih arasında böyle dolaysız geçişler ve paralellikler kurulamayacağını öne süren Georg Lukacs ve Karl Korsch gibi yazarlara ilgi duymuş, ilkinin **Tarih ve Sınıf Bilinci** ile ikincisinin **Marksizm ve Felsefe**'sini Türkçeye çevirmiştir. Anti-pozitivist, anti-Diamat felsefenin lüzumu yok!

Prof. Baykan Seymen, önsözünde, Öner'in seferber ettiği merkezî kavramlardan birinin, "[Öner'in] **ÖZDEŞLEŞME YETENEĞİ** olarak tanımladığı **GÜVENİLİRLİK kavramı**" olduğunu belirtiyor. Bu, süredurum veya sürün-ceme olarak da ifade edilen atalet (entropi) durumudur; Öner'in deyişiyle, *"bir müdahale veya dışardan bir etki sonunda durumunu değiştirmek zorunda kalmadığı sürece, birbirleriyle özdeş frekans paketlerinin zaman boyunca yeniden-üretim durumunun sürmesi"*. Olabilir. Ama Öner'in metinlerini dikkatle okuyanlar, çalışma ilerledikçe yazarın sanki kendine rağmen tam ters bir hedefe yöneldiği izlenimini de edinirler: Determinizmi temellendirmeye çalışırken belirsizliğin çekimine kapılıyor, özdeşlikle uğraşırken özdeşlik-dışı kalana takılıyor, güvenilirliğin koşullarını araştırırken arızayla baş başa kalıyor gibidir. – İkinci terimlerin lüzumu yok!

Bir gün de hastalanmıştı. Bir dostu arıyor, geçmiş olsun diyor. Öner: *"Ne tuhaf, bugün biraz daha iyiyim sanki. Beklemiyordum, iyileşiyor gibiyim sanki."*

Orhan Koçak
Kasım 2000, Virgül

M. Yılmaz Öner'in Yapıtları

1. **Metafizik Şuur ve Matematik-Metafizik Hakkında**, 1951
2. **Ansiklopedik Fen ve Teknik Sözlüğü** (Alm.-Türkçe), 1963
3. **Grundlagen zur Topologie der Zeit** (Zaman Topolojisi nin Temelleri), 1971
4. **Geleneksel Çin Felsefesi ve Sosyal Karar Teorisi**, 1974
5. **Diyalektik: Olasılık'tan Determinizm'e Doğru** (Fizik ve Felsefe, II. Kısım) 1976 ve 1993
6. **Faşizm Üzerine Notlar**, 1977
7. **Canlıların Diyalektiği ve Yeni Evrim Teorisi** (Prodeterministik I), 1978
8. **Şiirin Lüzumu Yok**, 1982 (Şiirler)
9. **Tarihsel Pozitivizmin Eleştirisi**, 1987 (*Tarih ve Sınıf Bilinci*'ne Ek)
10. **Bunalımın Teorisinin Matematiği**, Belge Yayın. 1983
11. **Türkiye Tarihi** (İstanbul'un Fethi'ne Kadar) **Yurt Ansiklopedisi**, 1982-84
12. **Din Üretim Biçimleri Üstüne**, İletişim 1984
13. **Pozitivizmi Eleştirmek**, Metis 1985, 2. Baskı Spartaküs 1995
14. **Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik** (Prodeterministik II), Belge 1990
15. **İstanbul** (VSA-Verlag, Hamburg), 1990
16. **Felsefe Sözlüğü** (Alm-Lat-Grek-Türk) (Derleme), 1965 (basılacak)

17. *Para'nın Matematiksel Analizi*, 1986 (*Finans Kapital'e Ek*)
18. *Rasyonalizmin Eleştirisi*, 1990 (Th. Adorno yazılarına
Sonsöz)
19. *Anlam Arayışı*, 1991 (Marksizm ve Felsefe'ye Ek)
20. *Oxford Konferansları: Zamanın Özgüll Hızlanması*,
1992
21. *Zaman İçimizde Dışımızda* (Evrensel Kültür, 1994)

Çeviriler

1. *Sidarta* (H.Hesse), 1972, E-Yayın.
2. *Mao Çe - Tung* (P.J.Opitz), 1974
3. *Dünya Ekonomisi ve Emperyalizm* (N. Buharin), 1975
4. *Sosyalizmin Güncel Meseleleri* (L.Troçki), Suda 1976
5. *Fizik ve Felsefe* (W.Heisenberg), 1976 ve 1993
6. *Anti-Faşist Şiir ve Faşizm* (B.Brecht, Enzenberger), 1977
7. *Komplo*, (W. Tremper) Hürriyet 1979
8. *Uluslararası Yeni İşbölümü*, (F.Fröbel vb.) Belge 1982
9. *Tarihsel Uzlaşma* (E.Berlinguer vd.) İletişim 1984
10. *Doğa Bilimlerinde Pozitivizm* (P.Frank), Metis 1985
11. *Yeni Liberalizm* (Derleme), Alan, 1985
12. *Dünya Ekonomisi ve Siyasal Yapılar* (Der.), Belge 1983
13. *Latin Amerika'da Militarizm* (Derleme, Alan 1985)
14. *Osmanlı Tarihi* (E. Werner), I-II Alan 1986-88
15. *Modern Doğa Anlayışı* (M.Planck) Alan 1987
16. *İktisat Nedir?* (R.Luxemburg). Belge 1987
17. *21. Yüzyıl Eşiğinde Sosyalizm* (Derleme), Belge 1989
18. *Bozkırlar Kurdu* (H.Hesse), E-yayın 1989
19. *Eleştiri/Toplum Üstüne Yazılar* (Th. Adorno) Belge 1990
20. *Parıltılar* (W. Benjamin), Belge 1990
21. *Marksizm ve Felsefe* (K. Korsch), Belge 1991
22. *Matematiksel Analiz* (G. Thomas Jr.), 1980
23. *Siz Deli misiniz?* (Freud-Klein), Anahtar Yayın. 1993
24. *Çocukken Başlar İsyan* (Klein-Öner), Şizofreni Y. 1993
25. *Bilinçaltından Aklın Ruhuna Ulaşmak* (Klein)
Anahtar Yayın. 1992
26. *İçimizdeki Kavga* (J.Riviere), Belge, 1993
27. *Sevgi ve Toplumsal İlişkiler* (Derleme) Belge 1992 2.
Baskı, *Aşk ve Toplum*, 1995 SpartaKüs

Bir saklambacı
Bahs-i müşterek oynar semazen key
Hüsrev oğlu Hüsrev
Elinde Ney ve Sen
Bezirgân âyinler şehveti neveser
Bin ayaklı oyunlarda Timurlenk gibi şendik
Nasıl dar ağaçlarını toplarken
Resim çektirirdik hani
Elinde kement kan ve kahrkahanadan geçilmezdi nasıl
Unutma bir daha sefere sülâlenle gel

